

Mustafa Uluşoy *Hayat Apartmanı*

Roman

İstanbul: Kapı Yayınları, 2017

330 s.

ISBN: 9789752448032

Boyut: 13,5*19,5 cm

HAYAT APARTMANI VE SON GÜN

Değerlendiren: Taha ÇAĞLAROĞLU¹

Son Gün Fotoğrafları diye bir dizi yazı, kaleme almıştım, yıllar önce. Birbirlerinden çok farklı karakterlerin dünyadaki son günlerini anlatan kısa metinlerdi bunlar. Sonradan bilgisayar ortamında kaybettim yazdıklarımı; belki bir kısmını kaydetmiştim. Mustafa Uluşoy'un *Hayat Apartmanı* karşıma dikilince sanki yitirdiklerimi bir roman dünyasında buldum.

Hayat Apartmanı bir istiare olarak insan bedenini, evleri, kâinatı, hayatımızı ve aslında her şeyimizi simgeliyor. Uluşoy "*Hayat Apartmanı* bir araya gelmenin değil, dağılmanın romanı. Ruhla bedenin geçici ayrılığını tefekküre dalan bir roman. Bu ayrılığın insanın en temel yazgısı olması açısından her yaşamı birleştiren bir roman. Ne tür hikâyelerin sahibi olursak olalım, her insan hikâyesinin sonu aynı." diyor.²

Mualla Hanım'ın hayatı ve ölümü, hırsız Mülayim, Cemile, Cemile'nin kardeşi Tuğba, kardiyolog Murat, Halepli Muhammed, Müküslü Ramazan, müteahhit Mehmet, Mualla Hanım'ın oğlu Numan, Numan'ın hanımı Şeyma, tarihçi Kâmil, Dursun, peynirci Hasan vb. ile bir yerlerde bağlanıyor. Ölmek üzere olan emekli matematik öğretmeni Mualla Hanım çevresinde kurulan romanda iç içe hayatlar var. Mualla Hanım'ın hayatına değen kişilerin haberi yok, Mualla Hanım'ın ölümünden. Herkes kendisiyle meşgul. Fakat Mualla Hanım'ın yanında bir Cemile var; derin yaralı. Paramparça

¹ Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni, Ankara (tahacaglaroglu@gmail.com)

² Erkut Tezerdi, "Bu Apartmandaki Herkesin Sonu Belli" *Karar*, 30 Mayıs 2017.

Ayrıca bk. <http://www.karar.com/hayat-haberleri/bu-apartmandaki-herkesin-sonu-belli-497794>.

olmuş bir kalbe karşı sekeratsız bir dirilikle yaklaşmanın zor olduğunu söylüyordu Sadık Yalsızuçanlar.

Hayat Apartmanı, hakkında Mustafa Ulusoy, “Zihnim birkaç yıldır, insanın ölüm anında yaşadıklarını kurcalamaya başlamıştı. Yarıladığım başka bir roman vardı. Bir gün gözlerimi tavana dikmiş ölümü düşünüyordum. Şu an demiştim, tam şu an dünyada binlerce insan ölüyor ve ölen her insan yapayalnız ölüyor. Yanında birileri olsa da o kapıdan yapayalnız geçiyor. Yapayalnız. İşte böylece, hayalimde emekli bir öğretmen beliriverdi. Adını o an Mualla Hanım koydum. Mualla Hanım ölürken onun hayatına temas etmiş insanların dünya ve kendi egolarıyla meşguliyeti zihnimi kapladı. Diğer romanı bıraktım, o gece bir insanın sekeratında yaşadıklarını yazmaya başladım ve bir yılda tamamladım.”³ diyor. İlk iki romanında⁴ ana karakter terapist iken, *Hayat Apartmanı*’nda Mualla Hanım karşımıza çıkıyor. Böylece “terapi odasından” çıktığını söylüyor Ulusoy.

Yaklaşık otuz yıldır insanların dertlerini dinleyen, acıyla haşır neşir olan Ulusoy, yeni romanıyla bizi son günün içinden son güne çağırıyor. “Sonumuz belli ise bu dünyaya niçin geliyoruz?” sorusu da geziniyor bazen zihinlerde. Bu soruya cevap ararken insan, yaradılışın sırlarına dokunuyor.

Hayat Apartmanı’ndaki 17 bölüm 26 Kasım Perşembe 20.55’te başlayıp 21.33’te bitiyor. 38 dakikalık bir zaman diliminden ibaret *Hayat Apartmanı*. Fakat diğer bölümlerle eser zenginleştirilip tamamlanmış.

Romanda Yahya Kemal, Ahmet Mithat Efendi (*Müşahedat*), Nazım Hikmet, Marx (*Kapital*), Mihail Şolohov (*Ve Durgun Akardı Don*), Fakir Baykurt (*Yılanların Öcü*), Dostoyevski (*Karamazov Kardeşler*), Knut Hamsun (*Açlık*) gibi yazar-eser vurgulamaları yapılmış. Romanda anılan filmlerden ikisi: *Into The Wild* (Yönetmen: Sean Pean) ve *Collateral* (Yönetmen: Michael Mann). *Into The Wild* (Özgürlük Yolu, 2007) filminde doğaya kaçma, fitrata sığınma vurgusu yapılıyor. Aşk, para, inanç, şöhret veya adalet yerine gerçek isteniyor. *Collateral* (Tetikçinin Gecesi) (Michael Mann, 2004) Bir kira-lık katilin öyküsü.

Hayat Apartmanı’nın yedi katı ve yirmi iki dairesi var. Bu sayılar da bir metafor olarak kullanılmış gibi. Yirmi iki daire, hâlihazırdaki yirmi bir yüzyıla ve sonraki (belki de son) yüzyıla işaret olarak seçilmiş diye düşünüyorum. Yedi kat ise Avrupa,

³ Tezerdi 2017.

⁴ Bk. Mustafa Ulusoy, *Aynalar Koridorunda Aşk* (İstanbul: Kapı Yayınları, 2013); Mustafa Ulusoy, *Giderken Bana Bir Şeyler Söyle* (İstanbul: Kapı Yayınları, 2014).

Afrika, Okyanusya, iki Asya, iki Amerika diye maruf yedi kıtaya; yeryüzünün yedi tabakasına; su, hava, ateş, toprak, maden, bitki, hayvan olarak yedi ögeye vb. simge olarak kullanılmış olabilir.

Suriyelilerin acıklı hikâyesi, yardım etmenin insana kattığı inşirah... Küçük bir iyiliğin bile dengeleri değiştirebildiği. Kitaptaki Halebü’ş-Şehbâ: Şarkın Kraliçesi bölümünde Halep şehri konuşturulmaktadır; acılı, derin, mahzun ve yaman. Ülkemizde ve yakın coğrafyada yaşanan acılar, ruhumuza tekrar geliyor romanda. Ahmet Yıldız’ın ‘Topluma Değmeden Yaşamak’ dediği tarz, mümkün olmuyor okudukça. (Bu arada, kitabın kapağına küçük bir iyiliğin dengeleri değiştirebildiğine dair bir cümle konması, okurda didaktizm fikri uyandırdığından dolayı muvafık olmamış.)

Hayat Apartmanı’nın 21.19. dakikası (s.189), Nermin’in Zor akşamı (s. 228), *Hayat Apartmanı*’nın 21.25. dakikası (s. 235), 21.33. dakikası (s. 292), daha derin, daha içten kuşatan bölümler bence. Keşke bu tür bölümlere daha çok yer verilseydi kurguda, diye düşünüyorum. İç monolog, bilinç akımı, ruh dünyasına dair daha yalnız, daha uzak, daha uzletli anlamlandırmalar...

İnsanların zaafı, endişe ve korkuları, muhabbet ve bağlanmaları, emelleri ve elemeleri, zaman geçse de, apartmandaki kimseler değişse de hep birbirine benziyor. Romandaki şahsiyetlerde kendimizden, çevremizden, insanlık ailesinden kesitler, manzaralar, fotoğraflar görüyoruz.

“Pencereler kapalı, perdeler çekili, koridor sessiz, odalar dilsiz, apartman sağır, dünya kör.” (s. 9) cümlesiyle başlıyor *Hayat Apartmanı*.

“Sıkıntı Düşmanı Hırsız Mülayim” başlıklı bölümde kendine göre ilkeli bir yaşam biçimini tercih eden Mülayim’in şahsında yazarın manevi sarhoşluğa vurgu yaptığını düşünüyorum. “Sıkılmadan, heyecan duyarak, kendinden geçerek, dünyadan kendini soyutlayıp bütün dikkatini vererek yaptığı tek bir iş vardır, o da hırsızlıktır. Dışarıdan bakıldığında Mülayim’in hırsız olduğuna bin şahit ister.” (s. 17) Ancak Mülayim’de maddi sarhoşluk da söz konusudur. İki büyük kötülüğü huy edinmiş, hırsızlığın yanı sıra esrarkeş olmuştur. Hayatın derdi tasası, sıkıntısı bu sahte âlemde yok olur, sonrası kâbus olur. Esrarın etkisi geçip gider, fakat esrarın külleri ruhlarına dolar. Mülayim, kötü bilinen insanlardan iyilik, iyi bilinen insanlardan kötülük gelebileceği hakikatini hatırlatıyor bizlere. Bu konuda Leyla İpekçi’nin sözlerini hatırlıyorum: “Ve yine mesele kötü karakter roman/film boyunca hep kötü şeyler yapıyorsa, kötünün de iyi tarafları olduğunu bize unutturacak kadar gerçeklikten kopuyorsa... Kendini dönüştüre-

meyen, kendi içinde kilitli, farklı algılara kapalı, mekanik bir ifade biçimiyle gerçeğin neresine dokunabilirsiniz ki?”⁵

“Varlık İçinde Yokluk Çeken Mutsuz Selma” (s. 46), başlığıyla verilen kısımda bunca varlık içinde gitmeyen gönül darlığıyla karşılaşılıyor.

Her şeyi elinde tutmak için çırpınan, hayatta hiçbir şeyi kaçırmak istemeyen Celal Bey. Nihilist olan Merve. Çalışmaya çabalamaya gelince nihilist, hayatı yaşamaya, hazlara gark olmaya gelince *carpe diem*’ci Merve. “Ölü Ozanlar Derneği”nde de bir *carpe diem* vurgusu vardı. “Vakit varken tomurcukları topla.... Yaşadığın günü kavra.... Çünkü solucan gibi olacaksınız... Hayatınızı olağan dışı yapın.” Filmden hatırlıyoruz bu cümleleri. Hakiki ömrünü bulunduğu gün bil ve sonsuza yönel anlamında değildi bu. ‘Tanrı olmak’ isteyen, dernekte ‘tanrılar yaratan’ bir *carpe diem* felsefesi, insanı mutlu edebilir mi? Mümkün mü? Böyle bir anlayış, insanı nereye götürebilir?

Son an denince intihar edenlerin ölüm anlarından da izler düşüyor dünyamıza. Müntehir Beşir Fuad yazarak konuşuyor, son dakikalarında:

Suret-i Varaka, Ameliyatımı icra ettim, hiçbir ağrı duymadım. Kan aktıkça biraz sızlıyor. Kanım akarken baldızım aşağıya indi. Yazı yazıyorum, kapıyı kapadım diyerek geriye savdım. Bereket versin içeri girmedim. Bundan tatlı bir ölüm tasavvur edemiyorum. Kan aksın diye hiddetle kolumu kaldırdım. Baygınlık gelmeye başladı...⁶

Tatlı ölüm mü, Beşir Fuad’ın intiharı? “Ölü Ozanlar Derneği”nde de Neal intihar etmişti. *Hayat Apartmanı*’nda Cemile ölmek istiyor da ölüyor. Nihilizmin yaraladığı tek kişi, Merve değil.

“Benim sayemde adam olanlar. Benim sayemde yapılan şu bina. Benim sayemde evine ekmek götüren binlerce işçi.” (s. 188) diye böbürlenilen ve şehrin ışıklarına bakarken iç geçirip “Ah bir de ölüm olmasa!” diyen Mehmet Göğebakan. Hayatın en önemli sorunu olarak “Ölünce insana ne olur?” (s. 263) meselesine eğilen Numan.

Cemile’nin içine düştüğü hazin durum ve intiharı, romanın en uç acılarının serüveni. Suriyelilerin, Haleplilerin içine düştüğü acılardan daha derin bir acı bu. Cemile, Şeytan dediği üvey babasının iğrenç eyleminden dolayı kendisini pis, kirletilmiş hissetmektedir. Ona göre ne annesi, ne bir başkası, ne de Allah, hiç kimse kendisini sevmemektedir. Şeytan, kendisine tekrar musallat olur. Elinden kurtulup banyoya koşar, kendisini banyoya kilitler. Bir köşeye çömelip ağlar. Ölmek ister. Bir an köşede duran çamaşır suyunu görür; onunla intihar eder.

⁵ Leyla İpekçi. *Güzelin 1001 Yüzü* (İstanbul: H Yayınları, 2016, 2. Baskı), s. 58.

⁶ M. Orhan Okay, *Beşir Fuad: İlk Türk Pozitivist ve Natüralisti* (İstanbul: Dergah Yayınları, 2008), 76.

Cemile'nin ölümünden sonra Şeytan, Cemile'nin kardeşi Tuğba'ya tacizini sürdürür. Tuğba, artık kimseye güvenemez. Erkeklerden nefret eder. Alkolik olur, içmeden yaşayamaz. Kendini pis, kirletilmiş hisseder. Allah'a çok kızgın ve kırgındır. Dünyaya, hayat, insanlara, her şeye öfkeli, kendine bile. Anlaşılan, kötülük sorunu/ musibet ve hikmetleri meselesi üzerinde düşünüyor insanlık. Acaba cevabını bulabiliyor mu herkes? Elbette hayır. Tanpınar da bütün pınarlara koşup cevap bulamamıştı Eşik'te.

Romanda geçen "Üç aşağı beş yukarı hayatları yekdiğerine benziyor insanların. Üzülmeveni, hastalanmayı, mutsuz olmayı yok. Sevinmeveni, mutlu olmayı da yok." (s. 316) düşüncesi, her bir tarafa sinmiş.

Ölüm haberi, iyi haber midir? "Bakış açısına göre değişir." (s. 210). Zaten romanın en önemli taraflarından biri bu. Ölümün, ölüm ânının, can verişin, ruhun bedenden ayrılmasının, farklı farklı oluşu.

Bir insanın, sekeratında yaşadıkları... Ölüm Meleği, Mualla Hanım'a önce öğrencisi Cemile, sonra annesi suretinde görünecektir. Mualla Kavukçuoğulları, 21:33'te son nefesini verir, *Hayat Apartmanı*'nda. Cemile ile uğraşmıştır epeyce. Cemile; kul hakkı, vicdan azabı, iç sorgulama, hayatın iç yönü, derin hüznün...

Mualla Hanım sorar: Cemile ve onu taciz eden üvey babası Şeytan neredeler şimdi? 17. Bölüm, saat 21.33. Yapılan açıklama ile birçok acıyı, kötülüğü, şeytanların, şerlerin yaratılış hikmetlerini keşfedebiliyoruz. Cemile, berzah âleminde çok güzel bir hayat yaşamaktadır. Başına gelenlerden, yaşadığı zulümden dolayı Allah ona çok merhamet etmiştir. Dünyada yaşadığı elim olayları unutmuştur. Şeytan, tek başına, müthiş bir ceza çekmektedir.

Ve devamla sorar Mualla Hanım: Neden önce Cemile, sonra annesi suretinde gelmiştir Ölüm Meleği?

Cevap gelir. Ruhunu alma emri verildiğinde, o kadim terazide günahlar ağır basmıştır. Rabbimiz, meleği Cemile suretinde yollayıp azabı emretmiştir. Böylece hatırlatma yapılmış, Mualla Hanım hatalarını fark ettikçe günahları bir miktar azalmıştır. Sonra iyilik hanesini ağırlaştıracak ameller imdada yetişmiştir. Hem Halepli Muhammed'in hem Müküslü Ramazan'ın dualarıyla, hem de Mualla Hanım'ın peynirci Hasan'a yetimlere verilmesi için verdiği sadaka ve bu sadakayı alan kadının ettiği dualarla hasenat, yani sevaplar çoğalmıştır. Birden sevap günah dengesi sevap lehine değişmiştir. Hele Allah'ın Adl ve Mukaddir isimlerinden yardım dilemesi; Yaradan'ın da o iki isim hürmetine ruhunun alınma işini kolaylaştırmak için Ölüm Meleği'ne anne suretine bürünmesi için emir vermesi... Böyle bir süreç...

Hayatı gerçekleriyle ortaya koyan ışıltılı, bir o kadar da hüznü bir roman *Hayat Apartmanı* ve aslında vefat apartmanı.

Hasibe Çerko haklı: “Felsefe, edebiyatın derinliğine az da olsa ulaşır fakat kuru ve soğuktur. Sonsuzca biçimlere dokunabilme sadece sanatın imkân dairesindedir.”⁷ Cemil Meriç de felsefe kitaplarına gizlenen hakikatın surlarla kuşatıldığını, Varlık ve Yokluk’un pek okunmadığına, oysa egzistansiyalist romanın orta mektep talebelerinin çantasında ve hafızasında bulunduğuna dikkat çekiyordu.⁸ Sanatın sıcak yüzü var *Hayat Apartmanı*’nda. Kötülük problemi, insanın kâinattaki yalnızlığı ve çaresizliği romanın imkân dairesinde ustaca işleniyor.

Hayat Apartmanı’nı okuyunca bir dizi sorunu/ soruyu yeniden düşünmeye başlıyorum. Romanda hangi kötülüklerin anlatılması bâtili tasvir etme anlamına gelir? Bir roman bizi kâinattaki bütüne mi, parçalanmaya mı çağırıyor? Sanatçı, güzelliği yaratıyor mu, keşfediyor mu? Amacı Vâcibülvücud’a benzemek mi, yoksa sanat niçin ve nasıl var? Bu seyr ü sefer nereye? ... Bütün bu sorular içinde vuzuhla yürüyor Mustafa Ulusoy. Nefsi değil, ruhu heyecana düşürüyor. Şerri anlatırken bâtili tasvir uçurumuna düşmüyor. Sanatçının amacının Vâcibülvücud’a benzemek olmadığını derinden öğretiyor; sanatın yarata değil keşif, sanatçının yaradan değil insan olduğunu da... Önceki kitaplarının birisinde evlilikler, yalnızlıklar, umutlar diyen yazar, *Hayat Apartmanı*’nda kişinin tarihini sadece toplumsal tarih içinde değil, kâinat içindeki varoluş tarihi içinde ele alıyor. Düşlerin, beklentilerin, umutların, kırgınlıkların, söylenmemiş acıların, özetlenemeyen ıstırapların tam orta yerinde çığlık çığlığa kalplerin, o küçücük insanın büyük macerasını okuyor. Sulugöz söylemlere düşmeden canımızı acıtıyor, acıyan ve kanayan taraflarımıza teselliler getiriyor. Serin ve derin bir fırtınanın içinden konuşuyor. Duyusal ve metafizik mekânlar, romanı sürükleyici kılıyor.

Yine de okuru merakta ve sualde bırakan bir taraf olarak, Cemile’nin intiharı ve son güzelliği, hafızalarda kalıyor. Elbette hüsnühâtime meselesi, bir insan için en önemli an, en vazgeçilmez tercihtir; düşünene. Ömrün özetinin, bütün bir özel tarihin hükmüdür.

Romanda az da olsa bazı anlatım bozuklukları tespit ettik: “Kavruk Mehmed evleneli iki buçuk sene olmuştu ve karısı Mualla’ya hamileydi.” (s. 137; virgül eksikliği); “İsmim, Hz. İbrahim gibi adı dostlukla, bereketle birlikte anılan bir peygamberin bereketine nail olmuş bir beyaz ineğe dayanarak konulmuştu.” (s. 192; çatı uyumsuzluğu); “Daire sahiplerinin bu iştahını açtı.” (s. 322; öznenin yanlış yerde kullanımı)

⁷ Leyla Arsal, “Hasibe Çerko ile Öyküleri Üzerine Söyleşi” *Heceöykü*, Sayı: 81, Haziran-Temmuz 2017.

⁸ Cemil Meriç, *Kırk Ambar* (İstanbul: Ötügen Neşriyat, 1980), 79.

Hayat Apartmanı'ni okuduktan sonra Ulusoy'un *Yakınlık* kitabındaki "Rüya Terapisi" başlıklı nefis yazıyı da okumanızı öneririm; çoksesli bir inşirah için. Sadık Yalsızuçanlar "Modern romancı bir gözlemci, deneyci ve psikiyatristtir de. İnsan tekinin kişisel yaşantısını anlatma ihtiyacı içindedir" diyordu.⁹ Psikolojik romanlar yazan Ulusoy, gerçek hayatta da psikiyatrist olmanın avantajlarını romanlarına yansıtmaya devam ediyor.

Buruk bir tat bırakıyor gönlümüzde roman. *Hayat Apartmanı* ile Arif Ay'ın Her Şey Bu Kadar şiiri doğuveriyor içimize:

Her şey bu kadar/ bu kadar bütün anılar/ yollar gibi uzun/ yolcu gibi gece gündüz/ yalnızlık bu kadar/ bu kadar çektiğimiz acılar/ aşk dediğimiz işte bu kadar/ çocuk bu kadar/ onun upuzun masalı vardır bu kadar/ masallarla gelir her çocuk/ bir varmış bir yokmuş/ evvel zaman içinde/ bütün kuşlar gibi o da uçmuş/ yuva dediğimiz işte bu kadar/ anne bu kadar/ hiç gün görmemiş bu kadar/ baba bu kadar/ gurbetle sıla arasında gitmiş gelmiş/ ilkbahar yaz sonbahar kış/ hepsi hepsi dört mevsimmiş/ hayat dediğimiz işte bu kadar/ bu kadar yaşadığımız/ nereye kaçarsan kaç bu kadar/ başını taştan taşa çal/ hoşça kal gülüm/ dünya bu kadar¹⁰

⁹ Sadık Yalsızuçanlar, "Psikolojik Roman", *Hece*, 65/66/67 (2002): 569-583.

¹⁰ Arif Ay, *Güne Doğan Koşu* (Ankara: Hece Yayınları, 2015, 2. Baskı).